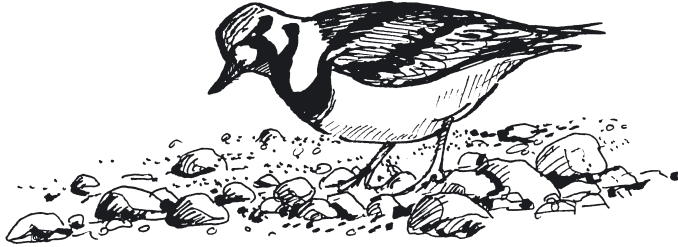

Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1999

Sammenskrevet og redigeret af MICHAEL BORCH GRELL

Rapport nr 2 fra DOFs arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle

Indledning

Denne anden rapport fra Dansk Ornitologisk Forenings Arbejdsgruppe for Truede og Sjældne Ynglefugle (DATSY) giver en aktual status for en række sjældne danske ynglefugle. Det landsdækkende overvågningsprojekt for disse fuglearter startede i 1998 med det formål at opnå den bedst mulige målrettede og systematiske indsamling af yngledata. Projektet dækker de rødlistede arter, hvis samlede ynglebestande er på under 100-150 par, eller som yngler på færre end 10 lokaliteter. I 1999 blev gruppen af dækkede arter udvidet med Nordisk Lappedykker og Plettet Rørvagtel. Herudover behandles ekstraordinært et ynglefund af Stor Korsnæb. Sjældne, uregelmæssige ynglefugle vil også fremover blive medtaget, men kun når aktuelle registreringer berettiger det.

Projektets baggrund og metoder er nærmere beskrevet i arbejdsgruppens første rapport (Grell 1999). Dataindsamlingen blev i 1999 forestået af 44 artscoordinatorer, der hver har ansvaret for mindst én sjælden ynglefugl, og som sørger for at tilvejebringe og samle al tilgængelig viden om den eller de arter, de er koordinator for. På det grundlag sammenfatter de detaljerede årlige statusrapporter, og disse danner grundlag for nærværende rapport. Alle artscoordinatorer takkes for et godt samarbejde i årets løb, og i særlig grad for leveringen af årets data såvel som sammenfatningen. Årets artscoordinatorer er nævnt i forbindelse med artsgennemgangen.

Projektet ledes af en central styringsgruppe bestående af Christian Hjorth, Benny Génsbøl og Knud Flensted. Michael Borch Grell varetager som central projektkoordinator den daglige kommunikation og organisering af arbejdet. Detailop-

lysningerne om de sjældne ynglefugle er udelukkende tilgængelige for denne snævre kreds og opbevares i det daglige utilgængeligt for andre i DOFs administration.

Aage V. Jensens Fonde takkes for økonomisk støtte til projektet.

Vurdering af materialet

Også i projektets anden sæson varierede dækningen af de enkelte arter og kvaliteten af de indsamlede data betydeligt. Et af de store problemer er, at det generelt ikke har været muligt at trække på lokalrapportgruppernes materiale, fordi indsamlingen af observationer til disse rapporter for det meste end ikke er påbegyndt, når DATSYs artscoordinatorer skal opgøre årets resultater. Tilsyneladende er feltornitologerne mindre villige til at bidrage med deres observationer til artscoordinatorerne end til lokalrapporterne. Det betyder formodentlig, at nogle registreringer ikke når at komme med i DATSY-rapporten. Fugle, der yngler spredt i skove og skovlignende bevoksninger, hører til de arter, som det er vanskeligst at få dækkende oplysninger om. For 1999 vurderes specielt det modtagne datamateriale for Turteldue, Lille Flagspætte, Fyrremejse og Pirol at være temmelig utilstrækkeligt, omend der for den sidstnævnte art var tale om en markant forbedring i forhold til første sæson. Ynglepar af Rødtoppet Fuglekonge er måske overset i lidt mindre grad. Også visse fugle, der lever i mere åbne biotoper, vurderes at være mangelfuldt belyst, f.eks. Vagtel og Gulirisk samt antagelig også Engsnarre. For Vagtel og Engsnarre må årsagen til manglende oplysninger især tilskrives, at disse arter er

udpræget natakive, samt at potentielle lokaliteter findes spredt mange steder i agerlandet. Formodende manglende oplysninger om ynglende Gulirisk er nok bl.a. et resultat af manglende indrapportering.

Artsgennemgang

Nogle ynglebestande er opgjort på basis af dokumenterede redefund, ungekuld o.lign., mens andre bestande er opgjort på basis af syngende hanner eller andre former for territorial adfærd. Der er altid tale om minimumstal, og generelt er en forholdsvis konservativ holdning lagt til grund for den samlede vurdering. De opnåede resultater bør altid vurderes i relation til dækningskoden. Denne "plus-kode" i indledningen til hver artsbeskrivelse viser hvordan den centrale koordinator har vurderet dækningen af arten, idet +++ betyder godt dækket (dvs. at alle eller de fleste ynglepar formodes registreret), ++ angiver en middelgod dækning (dvs. med visse mangler), og + en dårlig dækning (dvs. at kun et tilfældigt udvalg af ynglefoksterne er kendt). De angivne rødlistekategorier er fra Miljøministeriets Rødliste 1997 (Stoltze & Pihl 1998).

Nordisk Lappedykker *Podiceps auritus*

Ingen ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Uddød (Ex).

Artskoordinator: Jørgen Peter Kjeldsen.

Der var i 1999 usædvanlig mange forårsagttagelser, bl.a. op til 9 fugle i Vejlerne i april. Indtil 5. maj sås stadig enkelte udparrede fugle i Vejlerne, men herefter var der ingen iagttagelser. Der er heller ikke andre steder rapporteret om yngleforsøg, men en adult fugl blev iagttaget i en klithede i Thy i juni.

Malleuk *Fulmarus glacialis*

Ingen ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Ikke kategoriseret.

Artskoordinator: Henrik Haaning Nielsen.

Allerede d. 28. marts fløj hele 6 fugle konstant rundt ved Bulbjerg, men var ikke inde at sidde på klinten. D. 15. april lå to fugle på de anvendte redehylder fra 1998, mens en tredje fugl fløj rundt langs den øvre kant. To dage senere blev et tredje par opdaget på en ny hylde, men parret var forsvundet d. 7. maj. Ved et kontrolbesøg d. 19. maj kunne det skuffende konstateres, at der ingen fugle var at se på nogen af redehylderne. Frem til

månedsskiftet juni/juli sås 3-6 fugle flyve rundt ud for klinten, og ved en enkelt lejlighed (19. juni) blev tre fugle igen set ligge på hylderne.

Sort Stork *Ciconia nigra*

Ingen ynglepar i 1999.

Dækning: +?

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Tau Rasmussen.

Der er ikke modtaget en egentlig statusberetning for Sort Stork i 1999. Der er formodentlig tale om endnu et dårligt år for arten, tilsyneladende uden indikationer på mulige ynglende par.

Hvid Stork *Ciconia ciconia*

2 ynglepar samt 3 enlige storke i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Hans Skov.

Storkebestanden faldt i 1999 til 2 par og 3 enlige storke mod 3 ynglepar og 2 enlige i 1998. I Ribe fik parret to unger på vingerne (en tredje unge døde som lille); den benyttede rede var på det gamle rådhus midt i byen. Hunnen ankom d. 26. og hannen d. 31. marts. Netop da æggene var klækket, brækkede hanstorken det ene ben. På trods heraf lykkedes det for parret (og det vil især sige hunnen) at opfodre de to unger. Ungerne og de to gamle fugle trak væk i begyndelsen af august med en lille uges mellemrum. I Vegger fik parret ligeledes to unger på vingerne, og også her døde en spæd unge. Hannen ankom til normal tid d. 3. april, mens hunstorken først ankom d. 6. maj. Måske på grund af den forsinkede ynglecycklus trak familien først bort d. 22. september. Fuglene opholdt sig forskellige steder i Øst- og Sydøstjylland frem til d. 5. oktober. I Vesløs ankom hanstorken d. 1. april. En af dens unger fra 1998, som havde været i pleje vinteren over, blev udsat d. 1. maj og tog ophold på reden i Skårup; de to fugle trak sammen mod syd d. 15. august. På en ny lokalitet på Haderslevvej 4 km øst for Ribe var en fugl fra d. 16. maj stedfast i 4 uger på en rede på en gård. I Rudbøl ankom en stork d. 4. april og sås her og i Ubjerg frem til d. 1. juni.

Skestork *Platalea leucorodia*

3 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Uddød (Ex).

Artskoordinator: Jan Skriver.

I fuglenes fjerde sæson fik de 3 par Skestorke 11-12 unger på vingerne. D. 27. marts ankom en 2K fugl til ynglestedet, og 3. april sås de første

Stor Skallesluger. Kun få kuld klækkede i 1999, specielt var resultatet dårligt på de sydsjællandske ynglesteder. Foto: Kaj Kampp.

gamle Skestørke. De fouragerede ofte på engene få kilometer fra kolonien. D. 17. april sås med sikkerhed 2 par samt en 2K fugl ved redestederne. Fra omkring d. 25. april rugede Skestørkene fast. Midt i maj blev et tredje par opdaget med redested ca 500 m fra de to øvrige reder. Ved den årlige optælling i vildtreservatet d. 27. maj afsløredes det, at et af kuldene talte hele 6 unger, hvilket er meget usædvanligt. Normalt lægger hunnen 3-5 æg. I en anden rede var der 5 unger, mens kuld nummer tre, der var cirka to uger forsinket i forhold til de to andre, bestod af 4 unger og 1 uklækket æg.

De to tidligt ynglende par forlod kolonien i slutningen af juni, og d. 2. juli blev de første tre 1K fugle set på Bygholm Vejle ca 35 km fra kolonien. D. 8. juli var flokken på Bygholm Engen vokset til 16 fugle, antagelig de to par med afkom samt én eller flere af de 2K fugle, der tidligere havde opholdt sig i kolonien. Det sene par blev på ynglestedet med 3-4 unger frem til d. 12. juli.

I Vejlerne forøgedes flokken til 19 Skestørke fra d. 17. juli til d. 6. august; d. 12. august var tallet reduceret til 9, og d. 20. august til blot 5. En enkelt fugl holdt stand til d. 1. oktober. Overvågningen af kolonien er fortsat i 1999, og der er ikke konstateret alvorlige forstyrrelsesproblemer.

Bramgås *Branta leucopsis*

62 ynglepar i 1999.

Dækning: ++ (Saltholm +++)

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Christian Ebbe Mortensen.

Bestanden på Saltholm mere end fordobledes i 1999, til 62 ynglepar mod 27 par i 1998. De rugende fugle optælles i forbindelse med en generel optælling af øens ynglefugle medio maj. Af den grund har det indtil videre ikke været muligt at optælle ungekuldene.

Der savnes indberetninger om ynglefund eller potentielle ynglefugle fra de øvrige dele af landet.

Pibeand *Anas penelope*

2 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Sårbar (V).

Artskoordinator: Jørgen Peter Kjeldsen.

Pibeanden fandtes i 1999 kun sikkert ynglende i Vejlerne, med 2 par i de Vestlige Vejler. D. 22. maj fandtes en rede med 6 æg, og d. 17. juli sås et ungekuld med 5 ugegammle ællinger. Teoretisk kan det have drejet sig om samme hun, der havde lagt et nyt kuld efter at det første yngleforsøg var mislykkedes; iagttagelserne er dog her regnet for to yngle-

fund.

Da ikke-ynglende, oversømrende fugle optræder på mange lokaliteter, er her valgt kun at medtage sikre ynglebeviser. For at gøre de sikre iagttagelser af ungekuld kræves det, at lokaliteterne besøges med jævne mellemrum indtil sent på sæsonen; i Vejlerne er tidligste ungekuld set midt i juni og hovedparten i løbet af juli – altså efter at ynglefugletællinger er overstået mange steder. Hverken fra Tøndermarsken eller Saltholm – begge tidligere kendte ynglelokaliteter – foreligger der indikationer på yngel, men her kan det skyldes manglende undersøgelser på det optimale tidspunkt.

Hvinand *Bucephala clangula*

63-67 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Johannes Bang.

Det er fortsat Frederiksborg Amt (Grib Skovkomplekset), der huser langt størsteparten af den danske ynglebestand, i 1999 således 58-62 ynglepar, heraf 53-56 ynglepar alene i Frederiksborg Skovdistrikt. I søer, der deles mellem Frederiksborg og Københavns Amt, ynglede yderligere 3 par, og i Københavns Amt et enkelt par. Desuden registreredes som noget nyt et ynglepar i Mossø (Århus/Vejle Amt), hvor en hun fandtes rugende i et hult elletræ. Næsten alle de sjællandske ynglepar rugede i redekasser.

Stor Skallesluger *Mergus merganser*

30 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Palle Nygaard.

1999 blev et meget dårligt år for Stor Skallesluger. I den nordlige del af Storstrøms Amt oplevede arten et veritabelt styrtdyk fra 15 par i 1998 til blot 4 par i 1999. På Falster var der dog en klar fremgang, men langt fra nok til at hindre en tilbagegang for amtet som helhed. Desuden var ynglesuccesen yderst ringe i Storstrøms Amt, og kun omkring Møn er der registreret ungeførende hunner. På Bornholm ynglede en hun for andet år i træk; Her er arten netop blevet særfredet for at hjælpe den lille bestand igang. Fra Sønderjyllands Amt er der indkommet flere meldinger end i 1998, hvilket nok er forklaringen på en tilsyneladende fremgang her; ynglesuccesen i amtet var god, idet alle de kendte par er set med unger. Årsagerne til tilbagegangen i Sydsjælland og tildels på Møn kendes ikke, men generelt har der været færre observationer af

Rød Glente havde i 1999 en ringe sæson i Sydøstjylland, mens der på Djursland kunne noteres en stigning. Foto: John Larsen.

voksne fugle end normalt på alle lokaliteter i amtet. Observationer af mår i kasserne har været faldende i 1999, men muligheden for en langtidsvirkende skræmmeeffekt kan ikke udelukkes. Stor Skallesluger har optimale redemuligheder netop nu, da der er ophængt mange kasser i Sønderjyllands, Storstrøms og Bornholms amter i de seneste år.

Rød Glente *Milvus milvus*

22-29 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Per Bomholt.

Arten er i 1999 kun veldækket i Vejle, Århus, Vestsjællands og Storstrøms amter, mens oplysninger fra landets øvrige amter er temmelig utilstrækkelige. Der blev totalt registreret 22-29 sandsynlige ynglepar, og der er kun få sikre registreringer af ungekuld. Ud fra de indkomne data synes 1999 at have været endnu et dårligt år for arten, men dette kan dog delvis bero på mangelfulde oplysninger. I Sønderjylland er bestanden således tilsyneladende reduceret til 3-4 par og i Vejle Amt til 5-6 par (i 1998 i alt 12 ynglepar i disse to amter). I Århus Amt synes glenten dog at være gået lidt frem, selvom der kun er registreret et enkelt sikkert ungekuld; bestanden er vurderet til 6 ynglepar mod 4 par i 1998. Uden for disse amter er der blot registreret et enkelt jysk ynglepar. I Østdanmark vurderes den sjællandske bestand til 4-8 par, og på

Bornholm skønnes 3-4 par at yngle.

Havørn *Haliaeetus albicilla*

6 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Benny Génsbøl.

Den danske bestand af Havørn var i 1999 på 6 par, hvoraf de 5 producerede i alt 7 unger. Alle registrerede unger kom på vingerne, mens det ikke vides om små unger er døde i rederne i en tidlig alder. Parret ved Maribosøerne, der har været etableret i området siden 1995, fik i 1999 to unger på vingerne. Det par, der etablerede sig ved Præstø Fjord (Even Sø) i 1998, men ikke lagde æg, fik i 1999 én unge på vingerne. Et nyt par byggede i efteråret 1998 rede på Gavnø og udviste i foråret 1999 normal yngleadfærd, men rugningen var ikke konstant, så det er uvist, om parret lagde æg. Parret ved Arreskov Sø byggede rede for første gang i 1997 og fik i 1999 én unge på vingerne; af ukendte årsager forsvandt hannen, da ungen var halvstor, og hunnen klarede derefter opfodringen alene. Parret ved Bankel har ynglet i området siden 1996 og fik i 1999 to unger. Parret ved Hostrup Sø, som ligeledes har været i området siden 1996, fik i 1999 én unge på vingerne.

Der er grund til at antage, at den danske havørnebestand vil vokse også de kommende år. Ynglesuccesen er god såvel her i landet som i vore naboland, hvorfor overskudsfulde (specielt fra Tyskland) sammen med vore egne unger kan forventes at bosætte sig i Danmark. I Storstrøms Amt har der således, ud over de tre ynglepar, været set gamle Havørne mere eller mindre konstant på 4-5 lokaliteter i sommeren 1999.

Blå Kærhøg *Circus cyaneus*

Ingen ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Keld Bakken.

For Blå Kærhøg blev 1999 det dårligste år siden genindvandringen i 1992: der blev ikke konstateret ynglepar på nogen af lokaliteterne. Det ellers faste yngleområde ved Ho Bugt husede kun omstrejfende fugle, der sås sommeren igennem. Enkelte individer sås langt op i Varde ådal, og med den naturgenopretning, der foregår i ådalen, er det bestemt et område, der bør holdes øje med. I Sønderjylland blev der også kun observeret enkelte fugle på eller nær nogle af de tidligere yngleområder. Der har altså været fugle i yngleområderne, men de har tilsyneladende ikke fundet ro

eller føde nok til at gennemføre ynglen.

Først på sommeren indløb en spændende meddelelse om en hun set med bytte ved Lille Vildmose, men fuglen blev ikke genfundet trods eftersøgning. Der foreligger enkelte andre sommeriagttagelser, men desværre ingen tegn på ynglende fugle nogen af stederne.

Hedehøg *Circus pygargus*

35-45 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Sårbar (V).

Artskoordinator: Ole Thorup.

Der optaltes i 1999 18-23 par i artens sydvestjyske kerneområde inden for 20 km afstand fra Vadehavet. Fire af de vigtigste lokaliteter – Husum Enge, Ballum Enge og By, Sdr. Sejerslev-området og Tøndermarskens indre koge – optaltes dog ikke systematisk i 1999, og kun to af årets ynglepar er fra disse lokaliteter, hvor der i 1998 ynglede 17-21 par. Da bestandene på de optalte lokaliteter var af samme størrelse som i 1998 eller mere, vurderes der at have ynglet yderligere 15-20 par på ikke-optalte lokaliteter i Vadehavsområdet.

Uden for Vadehavsområdet er der oplysninger om sikre ynglepar på hhv. Hulsig Hede ved Skagen og Værnengene. Begge par fik flyvefærdige unger, hhv. mindst én og to.

I 1995-1998 undersøgtes Hedehøge-bestanden i Sydvestjylland nærmere i forbindelse med Projekt Red Hedehøgen. Dette projekt var ikke aktivt i 1999, og det vides derfor ikke hvor stor en del af bestanden, der ynglede i afgrødemarker, eller hvor stor ynglesuccesen var. I Rudbøl Kog ynglede alle de tre par i en rapsmark, og her fik det ene af parrene to unger på vingerne.

Kongeørn *Aquila chrysaetos*

1 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Ikke kategoriseret.

Artskoordinator: Benny Génsbøl.

Kongeørneparret i Lille Vildmose/Tofte Skov fik i 1999 to flyvefærdige unger. Reden blev ikke lokaliseret, men indiciene for et "sikkert ynglefund" er meget stærke. Hunnen var forsvundet i en lang periode, svarende til rugetid plus vagttid ved reden, hvorefter parret præsenterede to unger, der blev set af mange ved bl.a. Tofte Sø. Den lokale koordinator meddeler, at hunnen også var borte i lang tid i foråret 1998, så parret gjorde måske yngleforsøg allerede da, omend uden held. Parret har været i området siden sommeren 1996.

Med ynglefundet i 1999 har Danmark fået en ny

ynglefugl føjet til listen. Ældre kilders meddelelser om ynglende Kongeørn frem til midten af 1800-tallet er ikke tidligere blevet anerkendt, bl.a. fordi Danmark ikke blev anset for et naturligt yngleområde for Kongeørn. Den opfattelse var baseret på artens udbredelse i midten af 1900-tallet, hvor Kongeørnen i Skandinavien næsten udelukkende yngede i afsides bjergegne. Men det var åbenbart i meget høj grad et resultat af bortskydning. Siden da er der sket en meget positiv udvikling, så Kongeørnen har kunnet vende tilbage til lavlandet, bl.a. med en fast og langsomt voksende bestand i Skåne og nu altså også i Danmark.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*

6-8 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Per Bomholt.

I regi af DOFs Projekt Fiskeørn foretoges i 1999 en målrettet eftersøgning efter ynglende Fiskeørne i Sydjylland, i Vestsjællands Amt og i Nordsjælland. Fra den øvrige del af landet foreligger kun mere tilfældige oplysninger. Der registreredes sammenlagt 2-3 Fiskeørnepar med udfløjne unger i Jylland og 4-5 på Sjælland. De jyske familier registreredes i det centrale og nordlige Jylland. I Sydjylland registreredes endvidere mulige ynglefugle på to lokaliteter i ynglesæsonen. De sjællandske ynglepar registreredes alle i de centrale og vestlige dele af Vestsjællands Amt. Den målrettede eftersøgning i Nordsjælland resulterede ikke i fund af sikre ynglepar; i 1998 indkom der oplysninger om to ynglepar her foruden en række observationer af potentielle ynglefugle. I Storstrøms Amt var der tilsyneladende ingen tegn på ynglende Fiskeørne. Der savnes oplysninger fra Fyn.

Lærkefalk *Falco subbuteo*

5-6 ynglepar i 1999.

Dækning: ++?

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Kurt Storgaard.

Der foreligger oplysninger om ynglende Lærkefalk fra tre lokaliteter i det sydøstlige Jylland, én lokalitet på Bornholm og to lokaliteter i Sydvestsjælland. To af de sydøstjyske par, der yngede med blot 10 km afstand, fik hver 2 udfløjne unger. Det tredje jyske yngleforsøg mislykkedes; lokaliteten har huset et territoriehævdende par i de sidste 4 år, men de to sidste år har parret ikke haft succes. På Bornholm registreredes en territoriehævdende fugl medio juli på en egnet ynglelokalitet. Fra

Sydvestsjælland foreligger der oplysninger om et par med 3 unger og et andet par med muligvis 1-2 udfløjne unger i sø- og skovområderne omkring Sorø.

Urfugl *Tetrao tetrix*

0 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Christian Hjorth.

Heller ikke i 1999 blev der set Urfugle på artens to seneste, faste tilholdssteder, Vind Hede og Kongenshus Hede. Men året gav tre meldinger om tilfældige iagttagelser af Urfugle. Den 15. april sås en enlig fugl, der "bralrede" op få meter fra vejen, der fører gennem Tihøje Urfuglerservat. Området husede indtil sidst i 1970'erne en mindre, fast bestand, og der er flere gange i løbet af 80'erne observeret enkelte strejfende Urfugle; men da reservatet ligger mindre end 5 km fra Vind, kan den enlige fugl i 1999 have været en strejfer derfra. Der er desuden modtaget en indberetning om to spillende urkokke hørt i et moseområde et sted i det nordlige Midtjylland en af de sidste dage i juni. I området er der sidst observeret Urfugle i midten af 1960'erne. Fuglene blev hørt tidligt om formiddagen. Tidligere kunne danske urkokke opleves spille i mange af årets måneder, men normalt aldrig i perioden fra begyndelsen af juni til midten af september. Det egentlige parringsspil foregik fra de første dage af april til slutningen af maj med kulmination mellem 10. april og 1. maj.

En iagttagelse fra bil 12. september af en urkok, der fløj op fra vejkanthen i Vrads Sande området, kan med stor sandsynlighed henføres til en ulovlig udsætning. Det kan i den forbindelse nævnes, at en ansøgning fra Ringkøbing Amtsråd og Trehøje Kommune til Miljøministeren om tilladelse til at udsætte Urfugle på Vind Hede blev afslået efter en grundig vurdering i Vildtforvaltningsrådet, og dermed skulle der være sat punktum for alle planer om udsætning af Urfugle i Danmark.

Engsnarre *Crex crex*

Mindst 200 crexende fugle og 1 ynglepar i 1999.

Dækning: ++?

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Søren Skov.

Ved udgangen af 1999 var der modtaget oplysninger om i alt 216-218 crexende fugle samt et sikkert ynglefund. Dermed blev 1999 endnu et rekordår.

Bornholm havde en rekordstor forekomst med i alt 78 crexende fugle, især koncentreret til det

sydøstlige Bornholm. Næste alle bornholmske lokaliteter rummede 1-2 fugle, men ved Skimlen hørtes op til 5 i maj-juni. I Vestsjællands Amt var der i alt 17-18 crexende fugle; her var bedste lokalitet nogle marker nær landsbyen Skuderløse, med op til 6-7 crexende fugle registreret d. 28. maj. I Nordsjælland registreredes blot en enkelt crexende fugl, og i Storstrøms Amt i alt 17 – her var de bedste lokaliteter Tryggevælde Ådal (op til 4 i juni), et engområde ved Vester Egede-Gisselfeld (mindst 3 i juni-juli), samt Holmegårds Mose syd for Røde Bro (3). I Fyns Amt registreredes 6-7 crexende fugle; bedste lokalitet var Vitsø Nor på Ærø med op til 4 primo juni.

I Jylland registreredes totalt 97-99 crexende fugle. Nordjylland havde 37, og her registreredes landets eneste sikre ynglefund: de bedste lokaliteter var Store Vildmose med Stavad Enge, Toftegårds Enge og Ryssengrav (op til 7 medio maj - medio juli), Bolle og Try Enge (6 primo juni), samt Hæstrup Møllebæk nær Hjørring (5 24. juni). Det sikre ynglefund blev gjort i Sørig Enge ved Gårdbogård; her observeredes en Engsnarre med unger. I Sønderjylland registreredes 33 crexende fugle; i den afvandede Slib Sø øst for Hoptrup taltes i juni-juli op til 10-15 – landets største forekomst i nyere tid. I Østjylland registreredes i alt 24-26 crexende fugle med Egådalen (3 i maj), Langfredags Mose nordvest for Dallerup (op til 4 i juni) og hvedemarken vest for Dallerup (op til 5 i juni-juli) som de største forekomster. I Ringkøbing Amt blev kun 2 crexende fugle registreret, og i Ribe Amt en enkelt.

Det markante influx af Engsnarrer denne sommer kan muligvis bl.a. henføres til den stærkt stigende bestand i Østeuropa, hvor de gamle kollektivlandbrugs forfald har forvandlet enorme arealer, som tidligere var under plov, til udyrkede græsmarker. Hvis mønsteret gentages i de kommende år, synes der at være gode chancer for at få Engsnarren tilbage som fast dansk ynglefugl – forudsat at passende ynglebiotoper er til stede.

Vagtlet *Coturnix coturnix*

Mindst 140 syngende fugle og 2 ynglepar i 1999.
Dækning: ++?

Røddlistestatus: Sjælden (R).
Artskoordinator: Peter Mæhl.

Også for Vagtlen blev 1999 et af de bedste år nogensinde. Pr 1. marts 2000 var der indberettet i alt 142-146 fugle til projektet. Der var to sikre ynglefremkomster, mens resten var syngende fugle.

Vagtlet. Med over 140 spillende hanner var 1999 det bedste år siden invasionen i 1964. Foto: Benny Génsbøl.

Indberetningerne fordelte sig på amterne således: Nordjylland 62-64, Viborg 5, Ringkøbing 3, Århus 20, Ribe 1, Vejle 1, Sønderjylland mindst 35-37, Fyn 1, Storstrøm 8, Vestsjælland 2-3, Roskilde 3, Frederiksborg 0 og Bornholm 0. De bedste områder var traditionen tro Gårdbogård Sø i Nordjylland med op til 17 fugle, Bolle og Try Enge med 13-14 fugle, samt Klim Odde ved Fjerritslev med 8 fugle. Desuden foreligger et samlet tal på 15 fugle fra Djursland, men lokaliteten/erne er ikke nærmere specificeret. Ud fra tallene i et 80 km² stort område i Sønderjylland kan det skønnes, at der har været over 100 Vagtler i Sønderjyllands Amt alene. Hvis dette estimat holder, kan der i hele landet måske have været helt op mod 500 indivi-

Plettet Rørvagtlet *Porzana porzana*

117-121 syngende fugle i 1999.

Dækning: ++

Røddlistestatus: Sårbar (V).

Artskoordinator: Susanne Bruun.

Der er sammenlagt rapporteret 117-121 syngende fugle til projektet, heraf 84-86 i Vejlerne, hvilket er det bedste år siden feltstationens start i 1978. Arten ankom rekordtidligt med de første fund på Grønningen (Ribe Amt) allerede den 26. marts. I Vejlerne blev de første fugle hørt den 4. april (Vesløs Vejle). I forhold til status under atlasprojektet Fuglenes Danmark 1993-96 er der sket en yderligere koncentration til Vejlerne, mens Tøndermarsken tilsyneladende har mistet betydning (også for denne art).

Der skete et tydeligt influx af syngende fugle medio juni og endnu kraftigere omkring 1. juli, men karakteristisk nok blev dette især registreret

på lokaliteter langs den jyske vestkyst – fra Blåvand i syd til Skagen i nord. I det hele taget er rørvagtens forekomst i 1999 geografisk nærmest komplementær til Engsnarrens. Måske er mange af de registrerede rørvagtler herhjemme fugle på forlængt træk, der strander i sumpområderne langs den vest- og nordjyske kyst. Ikke desto mindre er der bl.a. i Vejlerne, Ishøj Strand på Sjælland samt i Bøtø Nor på Falster tidligere registreret unger i august, så det kan ikke udelukkes, at nogle af de sene fugle yngler.

Nordjyllands og Viborg amter havde i alt 91-95 fugle. I Vejlerne fordelte de 84-86 fugle sig med Selbjerg Vejle 26, Vesløs-Arup Vejler 15, Læsvig 11-12, Bygholm Vejle 10-11, Lund Fjord 9, Glombak 5, Øster Landkanal 4, og Østerild Fjord 4, og der var piftende fugle helt frem til 28. august – altså fire måneder og 24 dage. Uden for Vejlerne var der bl.a. 4 syngende Nederrose, Skagen medio juni og 3 syngende Vullum Sø d. 1. juli. Ringkøbing Amt havde i alt 6 fugle, bl.a. 3 Flynderå, Bækmarksbro d. 11. juni. Ribe Amt havde 8 fugle, med 5 Tane sø, Nørrekær (Blåvand) d. 2. juli som største forekomst. Sønderjyllands Amt havde

3 fugle, Fyns Amt, Storstrøms Amt og Bornholms Amt hver 2, mens det blot blev til en enkelt i Vejle Amt, Vestsjællands Amt og i Hovedstadsregionen. Århus havde som det eneste amt ingen registreringer af Plettet Rørvagtel i 1999.

Trane *Grus grus*

16 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Terje Seidenfaden.

I 1999 voksede den danske tranebestand til 16 ynglepar. Syv af dem fik tilsammen 13 unger på vingerne. Herudover har to nordjyske ynglepar formodentlig haft ynglesucces, men sikre oplysninger mangler. De 7 resterende par hævdede territorium, men fik ingen flyvefærdige unger. Parrene fordelte sig med 6 (4 par med 7 unger) i Viborg Amt, 5 (1 par med 2 unger samt 2 par muligvis med unger) i Nordjyllands Amt, 1 sandsynligt ynglepar i Ringkøbing Amt, 1 par (uden succes) i Ribe Amt samt 3 par (2 par med 4 unger) på Bornholm. To lokaliteter var nye. På den ene, i Nordjylland, fik parret 2 unger, på den anden (i Ringkøbing Amt)

Hvidbrystet Præstekrave. Med ca 100 ynglepar på de få tilbageværende lokaliteter i Vadehavet blev 1999 det bedste år siden 1969 (136 par). Foto: Arthur Christiansen.

hævede parret territorium fra ultimo marts til juni. På mindst 4 andre jyske lokaliteter oversomrede der traner, bl.a. dansende og trompeterende par flere steder. Alt tyder på, at vi i de kommende år vil opleve en fortsat ekspansion i den danske tranebestand.

Hvidbrystet Præstekrave

Charadrius alexandrinus

95-105 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Ole Thorup.

De Hvidbrystede Præstekraver blev systematisk optalt på næsten alle velegnede ynglelokaliteter i Vadehavsområdet i 1999. Endvidere eftersøgte arten på de fleste tidligere yngleområder i resten af landet, f.eks. Skagen, Limfjorden omkring Vejlerne, Agger og Harboør Tanger samt Bøvling Klit, uden at der fandtes ynglefugle. Et kurtiserende par på en våd mark ved Vest Stadil Fjord 5. maj genfundtes ikke senere. Det var eneste tilfælde af yngleadfærd rapporteret uden for Vadehavet.

På alle vadehavslokaliteterne var bestanden usædvanlig stor i 1999. På det nordlige Fanø ynglede 22 par, efter at bestanden var gået tilbage fra 21 par i 1995 til 11 par i 1998. På trods af, at springfloden 9. juni ødelagde yngleforsøget for 8 par på Søren Jessens Sand, vurderes ynglesuccesen generelt at have været god. Herudover antages et par at have ynglet på Vestkeldsand øst for Fanø, da arten sås her ved et par lejligheder i yngletiden. Vesterhavsstranden på Rømø og de tilgrænsende dele af Rømø Nørreland husede 32 par Hvidbrystede Præstekraver i 1999, og da der samtidig var mindst 37-38 par inde på de kortgræssede enge på Rømø Sønderland, ynglede der flere par på Rømø i år, end der er registreret samlet i Danmark i flere årtier. Ynglesuccesen på stranden kendes ikke; på Rømø Sønderland var der mange unger, men adskillige par mistede tilsyneladende deres unger under den kraftige og langvarige nedbør omkring d. 10. juni. Da årets maksimumregistrering på Rømø Sønderland var så tidlig som 26. maj, hvor mange par endnu var midt i rugetiden og derfor svære at registrere, vurderes årets notering at være et minimumstal.

Ved Saltvandssøen og foran Vidåslusen sås op til 3 par 12. juni, hvoraf mindst 1 par klækkede unger.

Hjeje *Pluvialis apricaria*

4-6 ynglepar i 1999.

Hjeje. Der var kun 4-6 ynglepar i 1999, dog kan enkelte par være overset. Foto: Benny Génsbøl.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Ole Olesen.

Der blev i 1999 registreret 4-6 ynglepar på de lokaliteter, hvor arten også fandtes i 1998. Det vil sige et lille fald i forhold til de 7-8 par i 1998. I Hansted Reservatet registreredes blot ét muligt ynglepar, men det kan bero på, at arten ikke er blevet systematisk eftersøgt i dette store område. På Vangså Hede registreredes 3 ynglepar. Ligesom i 1998 var der også i 1999 et enkelt ynglepar på Agger Tange. På Borris Hede registreredes kun et muligt ynglepar, men ligesom for Hanstholm kan der være tale om, at området ikke er blevet tilstrækkelig godt undersøgt, bl.a. som følge af adgangsreguleringer og fordi det er svært at overskue.

Tinksmed *Tringa glareola*

85-90 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Sårbar (V).

Artskoordinator: Egon Østergaard.

Den totale landsbestand vurderes til 85-90 ynglepar ud fra et registreret antal på 81. Efter en mindre justering af sidste års total kan 1998-bestanden sættes til 72-73 ynglepar. Der er således

Tinksmid. Denne hedemosefugl havde med 85-90 ynglepar et godt år i 1999. Antallet er tæt på niveauet fra 1970'erne, men halvdelen af bestanden er koncentreret til en enkelt lokalitet, Hanstedreservatet. Foto: Benny Génsbøl.

tale om en mindre stigning, der dog kan være delvis forårsaget af mangelfulde data for 1998. Thy (Viborg Amt) tegner sig for 72 par eller 89% af den danske bestand, heraf 45 i Hansted Reservatet. 13 af parrene i Thy registreredes på 3 lokaliteter, hvor der ikke blev optalt i 1998. Tilsvarende er der angivet 5 par fra en sønderjysk mose, hvor der heller ikke blev talt op i 1998. På det militære skydeterræn på Borris Hede har det ikke været muligt at optælle parrene. På det andet store militære skydeområde på Kallesmærsk Hede har der ingen ynglefund været i år (4 ynglepar i 1998).

Stenvender *Arenaria interpres*

Dækning: (+)

Rødlistestatus: Sårbar (V).

Artskoordinator: Palle A.F. Rasmussen.

Som i 1998 er datagrundlaget yderst mangelfuldt, idet artens kerneområde – Rønnerne på Læsø – ikke blev undersøgt. På landets anden ret faste ynglelokalitet – Mandø i Vadehavet – blev der registreret en familieflok i juli på det sted, hvor arten yngede i 1998. Der foreligger imidlertid ikke nogen forudgående registreringer af fugle med yngleadfærd under yngleoptyllingerne i juni,

og derfor kan det ikke udelukkes, at der var tale om trækgæster. Der er ikke modtaget oplysninger fra Det sydfynske Øhav i 1999.

Dværghmåge *Larus minutus*

1 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Uddød (Ex).

Artskoordinator: Poul Hald Mortensen.

I 1999 lykkedes det at konstatere Dværghmågen som sikker ynglefugl i Vejlerne. Den første adulte fugl ankom d. 4. maj. D. 26. maj sås et par ruget på Bygholm Engen. D. 14. juni registreredes ved enggennemgangen to 2-5 dage gamle unger i reden, og den første flyvefærdige unge sås 3. juli. Herefter sås en 1K fugl jævnligt i Kogleakssøen gennem hele juli måned. Fra d. 17. august sås de første 1K ungfugle på træk fra andre lokaliteter. Foruden ynglefuglene opholdt der sig forsommeren igennem en betydelig mængde ikke-ynglende Dværghmåger i Vejlerne, hovedsagelig 2K ungfugle, med de største tal noteret d. 30. maj (38), 8. juni (51) og 10. juni (41). Op til 9 adulte fugle taltes under gennemtrækket i maj.

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

7-8 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Ole Thorup.

I etableringsfasen i slutningen af april og gennem maj optrådte der Sandterner på et par lokaliteter, der senere blev forladt: op til 2 par på Langli og 2-3 par på Vestkeldsand øst for Fanø. Bestanden optaltes i perioden 31. maj - 9. juni, og her fandtes 1-2 par på Rømø Sønderland og 6 par på Mandø. Alle reder på Mandø overskyldedes under en springflod 9. juni, mens en rede på Rømø Sønderland gik tabt på grund af prædation eller kreaturnedtrampning mellem 31. maj og 12. juni. To par forsøgte et sent omlæg på Mandø, men heller ikke disse fugle havde succes. 1999 blev således det fjerde år i træk uden ynglesucces for den lille danske bestand. Alle velegnede ynglelokaliteter i Vadehavet besøgte, og arten havde en god dækning i 1999.

Dværgterne *Sterna albifrons*

Ca 450 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: René Christensen.

I 1999 registreredes der 413-490 par Dværgterne, og på det grundlag kan bestanden anslås til ca 450 ynglepar. Der betyder en bestandstilvækst på

12% i forhold til en vurderet bestand på ca 400 par i 1998. Fremgangen var lokaliseret til Vadehavet, hvor bestanden steg fra 199 par i 1998 til 254 par i 1999. Vadehavet rummer nu 63% af den danske bestand. Landets største Dværgternekoloni i Esbjerg Havn voksede markant til 100 par mod 63 par i 1998. Kolonien er imidlertid stærkt truet af planer om etablering af en containerhavn. I resten af landet registreredes der blot 5 kolonier med mere end 10 par: Saltholm 42 par, Sækkesand ved Møn 39 par, Hvide Sande 23-28 par, Totten på Anholt 15-20 par samt Albuen i Nakskov Fjord 12-14 par.

Kolonien ved Nørå Strand på Nordfyn, med 11 par i 1998, blev i 1999 reduceret til blot 3 par. Et eksempel på, at de små kolonier er ganske sårbare og hurtigt kan forsvinde. Det er derfor vigtigt, at der er mulighed for at oprette midlertidige dværgternereservater med adgangsforbud på de få danske lokaliteter, der er tilbage. Kun på den måde kan rederne sikres den nødvendige ro.

Sortterne *Chlidonias niger*

49-55 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Knud N. Flensted.

Selvom ynglebestanden af Sortterne genvandt lidt af det tabte i 1999, er den fortsat langt under de 80-100 par, bestanden har ligget på fra slutningen af 1980'erne til 1997. Men med hensyn til ynglesucces blev 1999 et usædvanlig godt år, hvilket giver anledning til en vis optimisme mht. artens fremtid i Danmark. Bestanden kan opgøres til 49-55 par, men tal fra Husby Sø mangler desværre (8 par i 1998). Der blev optalt mindst 50 udflyjende unger, det højeste antal i mange år. Vejlerne havde 25-30 par, der fik hele 42-46 unger på vingerne. I Tøndermarsken yngede der 21 par, der maksimalt fik 5 udflyjende unger. I Kongens Mose ved Draved sås der Sortterner i trætiden i maj, men ingen yngede her. Sortternens sidste østdanske bastion, Ramsødalen på Sjælland, husede 3-4 par, der desværre ikke havde ynglesucces.

Turteldue *Streptopelia turtur*

Dækning: +

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Michael Borch Grell.

Heller ikke i 1999 er der dækkende optællinger af den sønderjyske Turtelduebestand. I Lindet Skov (1 par), Hønning Plantage (12 par) samt i Renbæk Plantage (0 par) blev arten dog målrettet eftersøgt af Jesper Tofft. Herudover foreligger der

enkelte mere tilfældige registreringer fra visse sønderjyske plantageområder, hvor de største tal var mindst 5 par i såvel Lovrup Skov/Arrild Plantage som Lundbæk/Eggebæk Plantager. Ganske bemærkelsesværdig er en indberetning om en kurrende Turteldue, der holdt til i et villaområde i Næstved fra april til ca 1. august. Et kontrolbesøg sandsynliggjorde, at der var tale om en enlig han – måske et første tegn på en kommende spredning til Øerne? Der er ikke indkommet oplysninger om mulige ynglefugle i Jylland nord for Sønderjyllands Amt.

Slørugle *Tyto alba*

Mindst 56 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Sårbar (V).

Artskoordinator: Jørgen Terp Laursen.

Der er indkommet oplysninger om sammenlagt 56 par, hvoraf mindst 54 fik unger, samt mindst 9 lokaliteter med enlige fugle. Det gør 1999 til det bedste yngleår for Slørugle i måske 30 år. Det må formodes, at denne positive udvikling især hænger sammen med, at 1999 var et meget stort museår, og med rækken af milde vintre. Men en massiv opsætning af redekasser i Nordtyskland og i Danmark gennem de senere år har samtidig tilvejebragt et rigt boligudbud for arten.

Det gode museår resulterede i en ekstraordinært

Slørugle. Med mindst 56 par blev 1999 det bedste yngleår i 30 år. Foto: Erik Thomsen.

Bæder. For andet år i træk fik tre par udfløjne unger på Røsnæs, Danmarks solkyst. Foto: Benny Génsbøl.

stor ungeproduktion. Den sønderjyske bestand producerede mindst 109 unger, og flere par fik to kuld. Et kuld var på hele 7 unger, og i gennemsnit producerede parrene i det første kuld 4,6 unger (Klaus Dichmann pers. medd.).

Den amtsvise fordeling var Nordjyllands Amt 1 par, Viborg Amt 3 par (de første ynglefund i dette amt i måske 30 år), Århus Amt 2 par, Ringkøbing Amt 2 par og 3 enlige, Ribe Amt 10 par, Sønderjyllands Amt 27 par og mindst 5 enlige, Vejle Amt 4 par, Fyns Amt mindst 2 par samt Bornholm 5 par og mindst én enlig. Der foreligger ikke oplysninger om ynglende Slørugler andre steder, og avisefterlysninger på Sjælland i 1999 gav kun oplysninger om Natugler.

Stor Hornugle *Bubo bubo*

25-30 ynglepår i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Hans Pindstrup.

Årets opgørelse viser 22-24 par. Dertil kommer

et antal andenhåndsoplysninger, hvorefter den samlede bestand vurderes til 25-30 ynglepår. I 1998 registreredes 24 par. Der er i 1999 registreret enkelte nye ynglepår, mens flere af de gamle par er forsvundet eller flyttet til et andet (ukendt) sted. Ungeproduktionen for 11 par var i alt mindst 19-20 unger. I 1998 registreredes 7 par med til sammen mindst 18 unger.

Sønderjyllands Amt (7 par), Århus Amt (6-7 par) og Vejle Amt (4-5 par) husede de største bestande, mens Nordjyllands, Viborg og Ringkøbing amter hver kun havde 1-2 ynglepår. Ribe Amt har som det eneste jyske amt stadigvæk et ynglefund til gode.

For første gang fandtes Stor Hornugle i 1999 ynglende nord for Limfjorden, idet et par fik 3 unger på vingerne i en kridtgrav i Thy. Desuden blev der i begyndelsen af oktober fundet en ung Stor Hornugle et sted på Sjælland, men om den stammede fra et ukendt sjællandsk ynglepår eller var en gæst fra den svenske bestand, vides ikke. Mindst 8 af årets ynglepår havde reder på jorden, 3 fandtes i fjorgamle

rovfuglereder, mens 2 par anbragte reden på kunstige redeplatforme. Herudover var der et redefund i en sensoreringsmaskine i en grusgrav og et på toppen af en silo på en stor fabrik. Parrene disse to mere specielle steder havde dog ikke succes.

Mosehornugle *Asio flammeus*

9-15 par i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Niels Knudsen.

I 1999 tredobledes ynglebestanden af Mosehornugle i forhold til 1998, idet der registreredes 9 sikre ynglepar og herudover flere mulige ynglepar. Selvom den gode sæson formentlig især må tilskrives det store museår, gav det ikke alle steder den forventede stigning. Et moderat yngleresultat i Vadehavshavsregionen hænger antagelig sammen med, at museforekomsten her tilsyneladende ikke var særlig stor.

De sikre ynglefund registreredes udelukkende i den nordvestlige del af Jylland og i marsken i Ribe Amt. Specielt i Nordjylland (Viborg og Nordjyllands amter) gav museåret sig udslag i usædvanlig mange ynglepar, i alt 8, hvoraf 3 sås med unger. Største kuld var på 4 unger. Hansted Reservatet rummede alene 3 ynglepar. De øvrige blev alle fundet i hede/hedemoseområderne langs med vestkysten syd for Blokhus. Derudover observeredes der fugle i yngletiden på yderligere 3 nordjyske lokaliteter. I Ribe Amt registreredes 2 par, hvoraf det ene fik 2 unger på vingerne. En tredje ynglelokalitet anvendt i 1998 var ubesat i 1999. I de øvrige jyske amter var der ingen tegn på yngel. I Fyns Amt registreredes heller ingen sikre ynglepar, men på en sydfynsk lokalitet sås i april to fugle i parringsflugt (dog ingen observationer senere på sæsonen). Øst for Storebælt blev der ikke registreret yngleforekomster.

Perleugle *Aegolius funereus*

0-4 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Torben Kure/Hanne Tøttrup.

Der foreligger fire observationer af mulige ynglende Perleugler på Bornholm i foråret 1999. På tre lokaliteter hørtes Perleugler tude hhv. medio februar, primo marts og i april. På den fjerde lokalitet, på Sydbornholm, er Perleugler både set og hørt, senest omkring månedsskiftet april/maj. Observationerne er modtaget meget sent, og visse detaljer mangler endnu at blive klarlagt. En endelig opgørelse kan forventes i den følgende årsrapport fra DATSY.

Biæder *Merops apiaster*

3 ynglepar i 1999.

Dækning: +++

Rødlistestatus: ikke kategoriseret.

Artskoordinator: Magnus B. Hansen.

På foregående års ynglelokaliteter på Røsnæs dukkede de første Biædere op d. 23. maj. Få dage efter havde 3 par etableret sig i området, der sås parring, og fuglene påbegyndte udgravning af redehuller. De gamle fugle kunne ses fouragere i området gennem hele juni-juli, og i den første augustuge registreredes udføjne unger. Formentlig har alle 3 par ynglet med succes. I de følgende to uger sås fuglene ofte på insektfangst i området, og op til 16 fugle blev talt på én gang. Den seneste registrering blev d. 23. august.

Lille Flagspætte *Dendrocopos minor*

Ynglebestand ikke opgjort i 1999.

Dækning: +

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Niels Peter Andreasen.

Det materiale, artskoordinatoren har modtaget om denne art, er ligesom tidligere meget mangelfuldt. Der er således samlet indberettet 12-26 par i 1999, hvilket står i skærende kontrast til, at den reelle landsbestand skønnes til 98-122 ynglepar ud fra ældre oplysninger og en vurdering af de enkelte landsdeles potentiale. Indberetningerne om ynglepar i 1999 fordeler sig på landsdelene således (med det skønnede potentielle antal ynglepar i parentes): Nordjylland 1-2 par (3-5), Midtjylland 3-9 par (10-12), Syddanmark 0-5 par (8-10), Vestsjælland 0-1 par (10-15), Nordsjælland 2 par (12-14), Øst- og Sydsjælland ingen data (10-12), Møn 3-4 par (3-5), Lolland-Falster ingen data (12-14) samt Bornholm 3 par (30-35). I 1999 er der kun nogenlunde dækkende oplysninger fra Midtjylland og Møn, mens der i særlig grad mangler data fra Sønderjylland, Sjælland, Lolland-Falster samt Bornholm.

Toplærke *Galerida cristata*

15-17 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Dennis Nielsen.

I 1999 indkom der oplysninger om 15-17 ynglepar samt en enlig fugl. For første gang nogensinde registreredes der et sikkert ynglepar på Bornholm, i Rønne Havn. Hannen sang sæsonen igennem, og ultimo juli sås en adult fugl med en tiggende unge (Hanne Tøttrup pers. medd.). Allerede i 1997 og 1998 har der været enkelte registreringer af

Toplærke på stedet. Bortset fra et enkelt muligt ynglepar i Horsens havn (syng. ♂ 22. maj) er alle øvrige ynglepar fundet i Nordjylland. Den enlige fugl var stationær i Hjørring, mens yngleparrene fordelte sig med Skagen 2-3, Frederikshavn 4, Hirtshals 4-5, Løkken 2 og Ålborg 1. Der blev registreret ynglesucces hos 5 par, deriblandt 3 par i Hirtshals, og denne by er nu landets bedste ynglelokalitet. Fra det øvrige Jylland foreligger kun den nævnte fugl fra Horsens, men måske er arten overset? På Fyn regnes Toplærken nu for definitivt uddød (Tim Hesselballe Hansen pers. medd.).

Markpiber *Anthus campestris*

Mindst 10 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Knud Pedersen.

I alt er der med sikkerhed konstateret 10 sikre eller mulige ynglepar. Den samlede danske ynglebestand vurderes dog fortsat at tælle 15-20 par. I Skagen Kommune blev der registreret 6 par eller territoriehævdende fugle. Sandsynligvis er der 6-10 par i hele kommunen, idet 3-4 egnede lokaliteter ikke blev besøgt i 1999. På Anholt registreres ved et besøg d. 5.-7. juni blot to syngende fugle (ved flyvepladsen). Observatøren mener dog, at det magre resultat skyldes dårligt vejr, og skønner den reelle bestand til 7-10 par. Nogle interessante observationer i 1998 og 1999 tyder på, at Læsø muligvis er ved at udvikle sig til et tredje dansk yngleområde for arten. I juli observeredes der fire fugle på en 10 km strækning langs nordkysten. Disse observationer falder fint i tråd med nye oplysninger vedrørende 1998, hvor der på lokaliteterne Holtemmen, Storedal og Hvide Bakker blev observeret fire fugle i maj (Bundgård et al. 1999). Iagttagelserne tyder på 3-4 potentielle par på det nordlige Læsø.

Det er ganske tidskrævende at inventere arten tilfredsstillende, og derfor kan især nye ynglepar undgå registrering. Veletablerede ynglepar optræder meget diskret i yngleområdet, og sangintensiteten er lav.

Vandstær *Cinclus cinclus*

4-7 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Peter Lange.

Oplysningerne fra 1999 dokumenterer p.t. 4 ynglepar, hvoraf de tre med sikkerhed fik unger på vingerne. Derudover var der tilsyneladende et yngleforsøg, som blev opgivet på et tidligt tids-

Fyrremejse. En forbedret indberetning i 1999 resulterede i ca 40 ynglepar. Men bestanden er sandsynligvis meget større, måske omkring 200 par. Foto: Benny Génsbøl.

punkt, samt mulig yngel på Bornholm og måske yderligere et sted i Vejle Amt. Landsbestanden vurderes på dette grundlag til 4-7 ynglepar. Fordelingen er Århus Amt 2 sikre ynglepar (det ene med unger) samt et sandsynligt ynglepar, Vejle Amt 2 sikre ynglepar med unger samt et muligt ynglepar, og Bornholm 1 muligt ynglepar observeret medio maj.

I Jylland er der opsat 14 redekasser til Vandstære i løbet af vinteren 1998-99, og det planlægges at fortsætte opsætningen i de kommende år. Et af de sikre ynglepar i 1999 anvendte en af redekasserne med succes. Bjergvipstjert er i øvrigt konstateret ynglende i 5 af redekasserne. Ved de ret fast anvendte østjyske ynglelokaliteter er det flere gange bemærket, at fuglene er forsvundet kort tid efter at ungerne forlod reden. Der er imidlertid ingen registreringer, som kan fortælle, hvor de forsvinder hen. Feltornitologer, der færdes i de østjyske ådale og andre egnede steder, opfordres derfor til at være opmærksomme på eventuelle gamle eller unge Vandstære i sommerperioden. Alle observationer modtages med tak af artskoordinatoren.

Blåhals *Luscinia svecica*

7-9 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Hans Harrestrup Andersen.

Der foreligger oplysninger om 7 sikre ynglepar og et enkelt muligt ynglepar i Sønderjylland. Desuden er indberettet et enkelt uspecificeret ynglepar fra Ribe Amt. De sønderjyske ynglepar er stadig koncentreret til et mindre område i marsken omkring og umiddelbart nord for Vidåen. Alle yngleterritorier er knyttet til vand (skelgrøfter, kanaler, søer eller åbredder), og fuglene fouragerer i de tilstødende afgrødemarker, bl.a. raps. Årets ynglepar er alle registreret fra offentlige veje eller stier, og det er derfor ikke umuligt, at der gemmer sig uopdagede ynglepar på mere utilgængelige lokaliteter.

Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola torquata*

24-25 ynglepar i 1999.

Dækning: +++?

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Jesper Tofft.

Der er modtaget oplysninger om sammenlagt 24-25 ynglepar af Sortstrubet Bynkefugl i 1999. Det er den hidtil største forekomst herhjemme. Mest bemærkelsesværdigt er et sjællandsk ynglepar, idet arten aldrig tidligere er registreret som ynglende her. Parret, på Melby Overdrev i Nord-sjælland, producerede oven i købet to ungekulde. De jyske ynglepar fordelte sig med Nordjyllands Amt 1, Viborg Amt 1, Ringkøbing Amt 4-5, Ribe Amt 9 og Sønderjyllands Amt 8.

Cirka halvdelen af parrene blev fundet i kystnære åbne biotoper som klithede o.lign. langs den jyske vestkyst. De andre var på heder og hedemoser i indlandet. Set i lyset af den meget positive udvikling, som bestanden for øjeblikket er inde i, er der grund til at se efter arten i heder og hedemoser overalt i landet i de kommende år. Fundet på Sjælland kan være en enlig svale, men kan også være et tegn på, at arten nu kan dukke op og yngle på attraktive biotoper overalt i landet.

Savisanger *Locustella luscinioides*

28 syngende hanner i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: kategoriseret som sårbar (V).

Artskoordinator: Martin Iversen.

I 1999 registreredes i alt 28 syngende Savisangere på 19 lokaliteter, så det var et klart bedre år end 1998 med kun 8 individer på 7 lokaliteter. De fleste fugle ankom mellem 6. og 11. maj samt i den sidste uge af maj. Enkelte er først registreret senere – sandsynligvis unge hanner på forlænget

træk.

På tre lokaliteter var der mere end ét individ: Magisterkogen (3), Selbjerg Vejle (7) og Maribo Sønderød (2). Det er ikke overraskende, at netop disse tre "gamle" Savisanger-lokaliteter også i 1999 havde flest. Alle tre steder ankom fuglene tidligt og var stedfaste, omend sangaktiviteten ikke var høj hele sommeren. Ved flere lejligheder er fuglene ikke hørt.

Der er for alle registreringer tale om syngende individer bortset fra en ringmærket fugl ved Kelsnor 30. juli. Der er ikke konstateret sikre ynglefund. Det må formodes, at de bedste chancer for yngel har været ved de tre ovennævnte kerne-lokaliteter. Men også ved Miang Dam og Gråsten ankom fugle tidligt i sæsonen. Fravær af senere registreringer på disse lokaliteter tyder dog på, at der var tale om enlige fugle.

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*

5 syngende hanner i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Uddød (Ex).

Artskoordinator: Søren Haugaard.

Det så i 1999 længe ud til, at et par ligesom i 1998 ville yngle ved Røgbølle Sø på Lolland. En syngende han registreredes allerede d. 13. maj, og 12. juni observeredes et par, der byggede rede; dagen efter sang hannen flittigt. Men ved et kontrolbesøg en uge senere var der intet spor af fuglene, og de blev aldrig genfundet.

Herudover er der kun beretninger om fire syngende fugle: 5. maj Ravnstrup Sø i Sydsjælland, medio maj en syngende i ca 10 dage Brabrand Sø, 11. juni Randsfjord, Vejle Amt, samt 13. juni Klydesøen, Vestamager. Sidstnævnte lokalitet er blandt Københavns mest velbesøgte, og da der ikke foreligger andre registreringer, var der helt givet ikke tale om en ynglefugl. Årets lidt magre resultat skal ses i sammenhæng med, at der ingen Drosselrørsangere registreredes i Vejlerne (mod 3 syngende i 1998) og heller ikke på Bornholm (2 i 1998).

Høgesanger *Sylvia nisoria*

Ingen ynglepar i 1999.

Dækning: +++?

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Per Schiermacher-Hansen.

Et ualmindelig nedslående år for denne sjældne sanger, der for år tilbage var en dansk karakterart for åbne overdrevslokaliteter. Der blev i 1999 kun

registreret en enlig syngende 2K han på den lokalitet på Møn, hvor arten yngede i 1998. Arten blev eftersøgt på de fleste "gamle" ynglelokaliteter på Møn, men uden positivt resultat. En af de seneste års mest stabile ynglelokaliteter på Sydfalster blev ligeledes kontrolleret af flere lokalkendte observatører, men heller ikke her var der gevinst.

Der er modtaget en andenhåndsmeddelelse om, at en observatør i forsommeren 1999 skulle have iagttaget et Høgesanger-par på en lokalitet i Roskilde Amt, men observationen er desværre ikke blevet nærmere dokumenteret, og det er derfor meget vanskeligt at vurdere, om det var et muligt yngleforsøg eller blot en tilfældig forekomst af trækfugle. DATSY modtager meget gerne yderligere oplysninger vedrørende dette fund.

Der er ikke modtaget andre oplysninger om registreringer af arten i yngletiden.

Rødtoppet Fuglekonge *Regulus ignicapillus*
27-36 ynglepar i 1999.

Dækning: +

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Søren Nygaard.

Der er i 1999 indkommet et noget bedre materiale om arten end i 1998. Specielt er Sønderjylland rimelig godt dækket. Sammenlagt foreligger der oplysninger om 27-36 ynglepar, herunder 2 par med udføjne unger. Da der ofte forekommer et influx af trækgæster sydfra i april-maj, bygger opgørelsen af ynglebestanden udelukkende på syngende hanner gennem længere tid i perioden maj-juni, samt naturligvis på fugle med udføjne unger. Da arten nemt overses, kan det ikke udelukkes, at enkelte ynglepar på den måde "går tabt", og der er formodentlig en del flere ynglepar end dem, der registreres til projektet.

Langt de fleste ynglepar er fundet i Sønderjylland, i alt 27. Toplokaliteten er Lindet Skov med 8 ynglepar. Det er også i de sønderjyske plantager, at de to ungekulder er registreret.

Mere usikre ynglepar er registreret på nogle østdanske lokaliteter, nemlig i alt 9 syngende fugle hørt på enkelte dage i yngletiden. I Nordsjælland var der tre syngende hanner, i Øst- og Sydsjælland fire, på Østmøn én og på Sydfalster ligeledes én.

Fyrremejse *Parus montanus*
Mindst 38-45 ynglepar i 1999.

Dækning: ++?

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Niels Vedel.

Der er i 1999 indrapporteret 38-45 par Fyrremejser, hvilket er væsentlig flere end året før. Det

relativt høje antal skyldes især en grundig undersøgelse af Lindet Skov – Hønning Plantage i det nordvestlige Sønderjylland, som resulterede i 27-33 ynglepar. Observatøren iagttog en tilsyneladende opdeling af løvtræsbevoksningerne mellem Sumpmejse og Fyrremejse, således at den sidstnævnte art fandtes i den fugtige krat- og sumpskov, mens Sumpmejsen optrådte i højskovsbevoksningerne (Jesper Tofft pers.medd.). Herudover foreligger der 33 observationer af i alt 65 Fyrremejser, heriblandt 5 sikre ynglefund fra Sønderjylland.

Bemærkelsesværdig er en observation af to fugle i Vester Vedsted i Ribe Amt, hvor arten dog er registreret tidligere. Det modtagne materiale indikerer ikke, at Fyrremejsen har bredt sig, og der savnes fortsat sikre ynglefund fra Ribe Amt. Status ser således ud til at være uforandret i forhold til atlasprojektet i midten af 1990'erne.

Pirol *Oriolus oriolus*
Mindst 13-19 ynglepar i 1999.

Dækning: +

Rødlistestatus: Sårbar (V).

Artskoordinator: Michael Borch Grell.

Også for denne art blev datagrundlaget væsentlig forbedret i 1999, selvom der på landsplan formodentlig er mange uregistrerede ynglelokaliteter. Der savnes specielt aktuelle oplysninger om Pirolen fra de kystnære skove på Fyn, Langeland og langs den sydøstjyske og østjyske kyst. De første Piroler på træk dukkede op d. 15. maj (Skagen og Stevns). Der er noteret mulige ynglefugle på 14 lokaliteter i de sydlige og sydøstlige dele af landet, i alt 13-19 sandsynlige eller mulige ynglepar. I opgørelsen er medtaget syngende fugle, par og gamle fugle på egnede ynglelokaliteter set mellem ultimo maj og primo juli.

Yngleparrene fordelte sig med Lolland-Falster 9, Møn 1, Sjælland 1-4, Fyn 1-3, Århus Amt 1 samt Sønderjylland 0-1. Gennem formanden for den Ornitologiske Forening for Als og Sundeved blev der efterlyst observationer af Pirol blandt de lokale feltornitologer, men desværre med negativt resultat – der var ikke en eneste melding om Pirol fra egnen, der tidligere var et af artens danske kerneområder (Kaj Abildgaard pers. medd.).

Stor Tornskade *Lanius excubitor*
10-15 ynglepar i 1999.

Dækning: ++

Rødlistestatus: Akut truet (E).

Artskoordinator: Niels Peter Brøgger.

Der foreligger oplysninger om 4 sikre par med 10-11 unger, og dertil kommer 6 sandsynlige samt

Stor Korsnæb. Et formodet ynglepar sås i juni 1999 ved Tolne i Vendsyssel. For en mere sikker verifikation savnes dog observationer af yngleadfærd tidligere på sæsonen. Foto: Klaus Bjerre.

5 mulige par. Landsbestanden vurderes på dette grundlag uændret til 10-15 ynglepar. For andet år i træk blev der ikke fundet ynglepar på Randbøl Hede – faktisk blev arten slet ikke set på lokaliteten og må nu anses for at være forsvundet herfra. Mere positivt er der observeret ynglepar eller mulige ynglepar på et par nye lokaliteter i forhold til i 1998. Landets bedste yngleområde – Borris skydeterræn i Ringkøbing Amt – blev desværre ikke undersøgt særlig godt i 1999, hvilket er hovedårsagen til de relativt mange usikre/mulige ynglepar.

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*

3-4 ynglepar i 1999.

Dækning: +

Rødlistestatus: Uddød (Ex).

Artskoordinator: Ole Jensen.

Desværre ser 1999 ud til at have været et dårligt år for Nøddekrigen i Danmark – der er kun set meget få i løbet af året. Fra skovene ved Silkeborg er der beretninger om 3-4 ynglepar, idet Nøddekriger er hørt og set året igennem på mindst tre

forskellige lokaliteter. Det tyder på, at der i Silkeborg-skovene – måske som det eneste sted i landet – findes en mindre selvreproducerende bestand, der evt. får et tilskud udefra i invasionsår. Der savnes dog sikre ynglebeviser. Kongelunden har ikke haft ynglende Nøddekriger i 1999 (Preben Berg pers. medd.), og det samme gælder Ny Sønderup (Inge Hansen pers. medd.). Det tyder på, at små bestande etableret under de senere års invasioner langsomt er døde ud. Muligvis kan der dog gemme sig enkelte ynglepar, der ikke er rapporteret til projektet. Tisvilde/Tibirke-området i Nordsjælland har således huset ynglende Nøddekriger gennem det meste af 1990'erne, men der savnes aktuelle oplysninger fra området.

Gulirisk *Serinus serinus*

1-11 ynglepar i 1999.

Dækning: ++?

Rødlistestatus: Sjælden (R).

Artskoordinator: Finn Jensen.

Der er fra 1999-sæsonen indberettet en del observationer af syngende hanner, men ingen regi-

streringer af udføjne unger. Fra perioden medio april til primo august er der oplysninger om syngende hanner (nogle af dem i selskab med hunner eller andre fugle) på ni potentielle ynglelokaliteter. Ikke overraskende er langt de fleste registreret i landets sydøstlige egne. Storstrøms Amt tegner sig således for 1-8 af de mulige/sandsynlige ynglepar. Fra Næstved gamle Kirkegård foreligger en lang række observationer gennem hele sæsonen af op til to syngende hanner og i alt tre fugle, og det må antages, at mindst ét par har gjort yngleforsøg her. De øvrige registreringer af syngende fugle i amtet er fortrinsvis gjort på Sydfalster. Herudover foreligger der en observation af en syngende han i Vejles sydlige udkant d. 1. Maj. På samme sted registreredes op til to syngende hanner i maj/juni 1998 og et ynglepar med tre unger i 1997. Desuden var der en syngende han ved Dueodde på Bornholm d. 11. juli og på Nordby Kirkegård på Samsø d. 20. juli. Der er også modtaget nogle få observationer af rastende fugle i træktiden, men de anses ikke for relevante i denne sammenhæng. Det formodes, at en del andre registreringer kan gemme sig rundt om hos observatører, der ikke har indberettet dem til projektet.

Stor Korsnæb *Loxia pytyopsittacus*

1 muligt ynglepar i 1999

Observatør: David Boertmann.

Under en tur i en nåletræsplantage syd for Tolne i Vendsyssel d. 12. juni observeredes 5 Store Korsnæb fouragerende i en ældre Rødgran. Fuglene blev køns- og aldersbestemt til en gammel han, en hun og 3 juvenile fugle. De to gamle fugle sås flere gange fodre ungerne. Det virker sandsynligt, at kuldet er udruget på dansk grund; men da korsnæb strejfer langt omkring, og skandinaviske træk-gæster visse år ankommer til landet allerede i maj-juni, kan en skandinavisk oprindelse af den observerede familieflok ikke helt udelukkes. Det må således indtil videre stå hen i det uvisse, om Stor Korsnæb har ynglet i Vendsyssel i 1999. Under atlasprojektet Fuglenes Danmark registreredes et enkelt ynglefund af Stor Korsnæb i 1994 nær Rødhus i Vendsyssel (Grell 1998).

Referencer

- Bundgård, P. et al. 1999: Fugle og Dyr i Nordjylland 1998. – Nordjysk Ornitologisk Kartotek, Rapport nr 35.
- Grell, M. B. 1998: Fuglenes Danmark. – G.E.C. Gads Forlag, København.
- Grell, M. B. 1999: Truede og sjældne ynglefugle i Danmark 1998. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 93: 105-126.
- Stoltze, M. & S. Pihl 1998: Rødliste 1997 – over planter og dyr i Danmark. – Miljø- og Energiministeriet.

Antaget 10. maj 1999

Michael Borch Grell
DATSY
Vesterbrogade 138-140
1620 København V